

Taittirīya-Brāhmaṇa

Book 2, Chapter 7

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Final proofread version, 1st April 2005

[[2-7-1-1]]

त्रिवृत्स्तोमो भवति।

ब्रह्मवर्चसं वै त्रिवृत्।

ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे।

अग्निष्टोमः सोमो भवति।

ब्रह्मवर्चसं वा अग्निष्टोमः।

ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे।

रथंतरं सामं भवति।

ब्रह्मवर्चसं वै रथंतरम्।

ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे।

परिस्रज्जी होता भवति ॥ १ ॥

[[2-7-1-2]]

अरुणो मिर्मिरस्त्रिशुक्रः।

एतद्वै ब्रह्मवर्चसस्य रूपम्।

रूपेणैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे।

बृहस्पतिरकामयत देवानां पुरोधाम् गच्छेयमिति।

स एतं बृहस्पतिसवमपश्यत्।

तमाहरत्।

तेनायजत।

ततो वै स देवानां पुरोधामगच्छत्।

यः पुरोधाम्कामः स्यात्।

स बृहस्पतिसवेन यजेत ॥ २ ॥

[[2-7-1-3]]

पुरोधामेव गच्छति।

तस्य प्रातःसवने सन्नेषु नाराशंसेषु।
एकादश दक्षिणा नीयन्ते।
एकादश माध्यंदिने सवने सन्नेषु नाराशंसेषु।
एकादश तृतीयसवने सन्नेषु नाराशंसेषु।
त्रयस्त्रिंशत्संपद्यन्ते।
त्रयस्त्रिंशद्वै देवताः।
देवता एवावरुन्धे।
अश्वश्चतुस्त्रिंशः।
प्राजापत्यो वा अश्वः ॥ ३ ॥

[[2-7-1-4]]

प्रजापतिश्चतुस्त्रिंशो देवतानां।
यावतीरेव देवताः।
ता एवावरुन्धे।
कृष्णाजिनोऽभिषिञ्चति।
ब्रह्मणो वा एतद्रूपम्।
यत्कृष्णाजिनम्।
ब्रह्मवर्चसेनैवैनं समर्धयति।
आज्येनाभिषिञ्चति।
तेजो वा आज्यम्।
तेज एवास्मिन्दधाति ॥ ४ ॥
होता भवति यजत वा अश्वो दधाति ॥ १ ॥

[[2-7-2-1]]

यदाग्नेयो भवति।
अग्निमुखा हृद्धिः।
अथ यत्पौष्णः।
पुष्टिर्वै पूषा।
पुष्टिर्वैश्यस्य।
पुष्टिमेवावरुन्धे।
प्रसवाय सावित्रः।

अथ यत्त्वाष्टः ।
त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति ।
निर्वरुणत्वाय वारुणः ॥ १ ॥

[[2-7-2-2]]

अथो य एव कश्च सन्त्सूयते ।
स हि वारुणः ।
अथ यद्वैश्वदेवः ।
वैश्वदेवो हि वैश्यः ।
अथ यन्मारुतः ।
मारुतो हि वैश्यः ।
सप्तैतानि हवींषि भवन्ति ।
सप्त गणा वै मरुतः ।
पृश्निः पष्ठौही मारुत्यालभ्यते ।
विद्वै मरुतः ।
विश एवैतन्मध्यतोऽभिषिच्यते ।
तस्माद्वा एष विशः प्रियः ।
विशो हि मध्यतोऽभिषिच्यते ।
ऋषभचर्मेऽध्यभिषिञ्चति ।
स हि प्रजनयिता ।
दध्नाऽभिषिञ्चति ।
ऊर्वा अन्नाद्यं दधि ।
ऊर्जैर्वैनमन्नाद्येन समर्धयति ॥ २ ॥
वारुणो विद्वै मरुतोऽष्टौ च ॥ २ ॥

[[2-7-3-1]]

यदाग्नेयो भवति ।
आग्नेयो वै ब्राह्मणः ।
अथ यत्सौम्यः ।
सौम्यो हि ब्राह्मणः ।
प्रसवायैव सावित्रः ।

अथ यद्ब्रह्मस्पत्यः।
एतद्वै ब्राह्मणस्य वाक्पतीयम्।
अथ यदग्नीषोमीयः।
आग्नेयो वै ब्राह्मणः।
तौ यदा संगच्छेते ॥ १ ॥

[[2-7-3-2]]

अथ वीर्यावत्तरो भवति।
अथ यत्सारस्वतः।
एतद्धि प्रत्यक्षं ब्राह्मणस्य वाक्पतीयम्।
निर्वरुणत्वायैव वारुणः।
अथो य एव कश्च सन्त्सूयते।
स हि वारुणः।
अथ यद्वावापृथिव्यः।
इन्द्रो वृत्राय वज्रमुदयच्छत्।
तं द्यावापृथिवी नान्वमन्येताम्।
तमेतेनैव भागधेयेनान्वमन्येताम् ॥ २ ॥

[[2-7-3-3]]

वज्रस्य वा एषोऽनुमानाय।
अनुमतवज्रः सूयाता इति।
अष्टावेतानि हवींषि भवन्ति।
अष्टाक्षरा गायत्री।
गायत्री ब्रह्मवर्चसम्।
गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्दे ॥
हिरण्येन घृतमुत्पुनाति।
तेजस एव रुचे।
कृष्णाजिनेऽभिषिञ्चति।
ब्रह्मणो वा एतदृक्सामयो रूपम्।
यत्कृष्णाजिनम्।
ब्रह्मन्नेवैनमृक्सामयोरध्यभिषिञ्चति।

घृतेनाभिषिञ्चति।

तथा वीर्यावत्तरो भवति ॥ ३ ॥

संगच्छेते भागधेयेनान्वमन्येताः रूपं चत्वारि च ॥ ३ ॥

[[2-7-4-1]]

न वै सोमेन सोमस्य सर्वोऽस्ति।

हतो ह्येषः।

अभिषुतो ह्येषः।

न हि हतः सूयते।

सौमीः सूतवशामालभते।

सोमो वै रेतोधाः।

रेत एव तद्धाति।

सौम्यर्चाऽभिषिञ्चति।

रेतोधा ह्येषा।

रेतः सोमः।

रेत एवास्मिन्दधाति।

यत्किञ्च राजसूर्यमृते सोमम्।

तत्सर्वं भवति।

अषाढं युत्सु पृतनासु पप्रिम्।

सुवर्षामप्स्वां वृजनस्य गोपाम्।

भरेषुजाः सुक्षितिं सुश्रवसम्।

जयन्तं त्वामनु मदेम सोम ॥ १ ॥

रेतः सोमः सप्त च ॥ ४ ॥

[[2-7-5-1]]

यो वै सोमेन सूयते।

स देवसवः।

यः पशुना सूयते।

स देवसवः।

य इष्ट्या सूयते।

स मनुष्यसवः।

ए॒तं वै पृथ॑ये दे॒वाः प्राय॑च्छन्।
ततो॒ वै सोऽप्यार॑ण्यानां॑ पशू॒नाम॑सूयत।
याव॑तीः किय॑तीश्च प्र॒जा वाचं॑ वद॑न्ति।
तासा॑ꣳ सर्वा॑साꣳ सूय॑ते ॥

[[2-7-5-2]]

य ए॒तेन॑ यज॑ते।
य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑।
ना॒रा॒श॒स्य॑र्चाऽभिषि॑ञ्चति।
म॒नु॒ष्या॑ वै नरा॒श॑सः।
नि॒हु॒त्य॒ वावै॑ तत्।
अथा॒भिषि॑ञ्चति।
यत्किं॑च॒ राज॑सूर्यमनुत्तर॒वेदी॑कम्।
तत्सर्वं॑ भवति।
ये मे॑ पञ्चा॒शतं॑ द॒दुः।
अश्व॑ानाꣳ स॒धस्तु॑तिः।
द्यु॒मद॑ग्ने॒ महि॑ श्रवः।
बृ॒ह॒त्कृ॑धि म॒घोना॑म्।
नृ॒वद॑मृत नृ॒णाम् ॥ २ ॥
सू॒यते॑ स॒धस्तु॑तिस्त्रि॒णि च ॥ ५ ॥

[[2-7-6-1]]

ए॒ष गौ॑स॒वः।
ष॒ड्विंश॑ उ॒क्थ्यो॑ बृ॒हत्सा॑मा।
पर्व॑माने कण्वरथन्त॒रं भ॑वति।
यो वै वा॑ज॒पेयः॑।
स स॑म्राट्त्स॒वः।
यो रा॑ज॒सूर्यः॑।
स व॑रुणस॒वः।
प्र॒जाप॑तिः स्वारा॑ज्यं परमे॒ष्ठी।
स्वारा॑ज्यं गौरै॒व।

गौरिव भवति ॥ १ ॥

[[2-7-6-2]]

य एतेन यजते।

य उ चैनमेवं वेद।

उभे बृहद्रथंतरे भवतः।

तद्धि स्वाराज्यम्।।

अयुतं दक्षिणाः।

तद्धि स्वाराज्यम्।

प्रतिधुषाऽभिषिञ्चति।

तद्धि स्वाराज्यम्।

अनुद्धते वेद्यै दक्षिणत आहवनीयस्य बृहतस्तोत्रं प्रत्यभिषिञ्चति।

इयं वाव रथंतरम्।

[[2-7-6-3]]

असौ बृहत।

अनयोरेवैनमनन्तर्हितमभिषिञ्चति।

पशुस्तोमो वा एषः।

तेन गोसवः।

षड्विंशः सर्वः।

रेवज्जातः सहसा वृद्धः।

क्षत्राणां क्षत्त्रभृत्तमो वयोधाः।

महान्महित्वे तस्तभानः।

क्षत्त्रे राष्ट्रे च जागृहि।

प्रजापतेस्त्वा परमेष्ठिनः स्वाराज्येनाभिषिञ्चामीत्याह।

स्वाराज्यमेवैनं गमयति ॥ ३ ॥

इव भवति रथंतरमाहैकं च ॥ ६ ॥

[[2-7-7-1]]

सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ।

त्विषिरग्नौ ब्राह्मणे सूर्ये या।

इन्द्रं या देवी सुभगा जजान।

सा न आगन्वर्चसा संविदाना।
या राजन्ये दुन्दुभावायतायाम्।
अश्वस्य क्रन्द्ये पुरुषस्य मायौ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान।
सा न आगन्वर्चसा संविदाना।
या हस्तिनि द्विपिनि या हिरण्ये।
त्विषिरश्वेषु पुरुषेषु गोषु ॥ १ ॥

[[2-7-7-2]]

इन्द्रं या देवी सुभगा जजान।
सा न आगन्वर्चसा संविदाना।
रथे अक्षेषु वृषभस्य वाजै।
वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मै।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान।
सा न आगन्वर्चसा संविदाना।
राडसि विराडसि।
सम्राडसि स्वराडसि।
इन्द्राय त्वा तेजस्वते तेजस्वन्तः श्रीणामि।
इन्द्राय त्वौजस्वत ओजसवन्तः श्रीणामि ॥ २ ॥

[[2-7-7-3]]

इन्द्राय त्वा पर्यस्वते पर्यस्वन्तः श्रीणामि।
इन्द्राय त्वाऽऽयुष्मत आयुष्मन्तः श्रीणामि।
तेजोऽसि।
तत्ते प्रयच्छामि।
तेजस्वदस्तु मे मुखम्।
तेजस्वच्छिरौ अस्तु मे।
तेजस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्।
तेजसा संपिपृग्धि मा।
ओजोऽसि।
तत्ते प्रयच्छामि ॥ ३ ॥

[[2-7-7-4]]

ओजस्वदस्तु मे मुखम्।
ओजस्वच्छिरौ अस्तु मे।
ओजस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्।
ओजसा संपिपृग्धि मा।
पयोऽसि।
तत्ते प्रयच्छामि।
पयस्वदस्तु मे मुखम्।
पयस्वच्छिरौ अस्तु मे।
पयस्वान्विश्वतः प्रत्यङ्।
पयसा संपिपृग्धि मा ॥ ४ ॥

[[2-7-7-5]]

आयुरसि।
तत्ते प्रयच्छामि।
आयुष्मदस्तु मे मुखम्।
आयुष्मच्छिरौ अस्तु मे।
आयुष्मान्विश्वतः प्रत्यङ्।
आयुषा संपिपृग्धि मा।
इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि।
प्रियं रेतो वरुण सोम राजन्।
मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ।
विश्वे देवा जरदष्टिर्यथा सत् ॥ ५ ॥

[[2-7-7-6]]

आयुरसि विश्वायुरसि।
सर्वायुरसि सर्वमायुरसि।
यतो वातो मनोजवाः।
यतः क्षरन्ति सिन्धवः।
तासां त्वा सर्वासां रुचा।
अभिषिञ्चामि वर्चसा।

समुद्र इवासि गहनां ।
सोम इवास्यदाभ्यः ।
अग्निरिव विश्वतः प्रत्यङ् ।
सूर्य इव ज्योतिषा विभूः ॥ ६ ॥

[[2-7-7-7]]

अपां यो द्रवणे रसः ।
तमहमस्मा आमुष्यायणाय ।
तेजसे ब्रह्मवर्चसाय गृह्णामि ।
अपां य ऊर्मौ रसः ।
तमहमस्मा आमुष्यायणाय ।
ओजसे वीर्याय गृह्णामि ।
अपां यो मध्यतो रसः ।
तमहमस्मा आमुष्यायणाय ।
पुष्ट्यै प्रजननाय गृह्णामि ।
अपां यो यज्ञियो रसः ।
तमहमस्मा आमुष्यायणाय ।
आयुषे दीर्घायुत्वाय गृह्णामि ॥ ७ ॥

गोष्वोजस्वन्तः श्रीणाम्योजोऽसि तत्ते प्रयच्छामि पयसा संपिपृग्धि मा सद्विभूर्यज्ञियो रसो द्वे च ॥ ७ ॥

[[2-7-8-1]]

अभिप्रेहि वीरयस्व ।
उग्रश्चेत्ता सपत्नहा ।
आतिष्ठ मित्रवर्धनः ।
तुभ्यं देवा अधिब्रुवन् ।
अङ्कौ न्यङ्कावभित आतिष्ठ वृत्रहत्रथम् ।
आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषन् ।
श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः ।
महत्तदस्यासुरस्य नाम ।
आ विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ ।
अनु त्वेन्द्रो मद्वनु बृहस्पतिः ॥ १ ॥

[[2-7-8-2]]

अनु सोमो अन्वग्निरावीत्।
अनु त्वा विश्वे देवा अवन्तु।
अनु सप्त राजानो य उताभिषिक्ताः।
अनु त्वा मित्रावरुणाविहावतम्।
अनुद्यावापृथिवी विश्वशंभू।
सूर्यो अहोभिरनु त्वाऽवतु।
चन्द्रमा नक्षत्रैरनु त्वाऽवतु।
द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा।
शुक्रो बृहद्दक्षिणा त्वा पिपर्तु।
अनु स्वधा चिकिताꣳ सोमो अग्निः।
आऽयं पृणक्तु रजसी उपस्थम् ॥ २ ॥
बृहस्पतिः सोमो अग्निरेकं च ॥ ८ ॥

[[2-7-9-1]]

प्रजापतिः प्रजा असृजत।
ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्।
स एतं प्रजापतिरोदनमपश्यत्।
सोऽन्नं भूतोऽतिष्ठत्।
ता अन्यत्रान्नाद्यमवित्त्वा।
प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त।
अन्नमेवेनं भूतं पश्यन्तीः प्रजा उपावर्तन्ते।
य एतेन यजते।
य उं चैनमेवं वेद।
सर्वाण्यन्नानि भवन्ति ॥ १ ॥

[[2-7-9-2]]

सर्वे पुरुषाः।
सर्वाण्येवान्नान्यवरुन्धे।
सर्वान्पुरुषान्।
राडसि विराडसीत्याह।

स्वारा॑ज्यमे॒वैनं॑ गमयति।
यद्वि॑रण्यं ददा॑ति।
तेज॒स्तेनाव॑रुन्धे।
यत्ति॑सृ॒धन्वम्।
वी॒र्यं तेन॑।
यदष्ट्रा॑म् ॥ २ ॥

[[2-7-9-3]]

पुष्टिं॑ तेन॑।
यत्क॑म॒ण्डलु॑म्।
आयु॒ष्टेन॑।
यद्वि॑रण्यमाब॒ध्नाति॑।
ज्योति॒र्वै हिर॑ण्यम्।
ज्योति॑रे॒वास्मि॑न्दधाति।
अथो॒ तेजो॒ वै हिर॑ण्यम्।
तेज॑ ए॒वात्म॑न्धत्ते।
यदौ॑दनं प्रा॒श्नाति॑।
ए॒तदे॒व सर्व॑मव॒रुध्य॑ ॥ ३ ॥

[[2-7-9-4]]

तद॑स्मिन्नेक॒धाऽधा॑त्।
रोहि॑ण्यां का॒र्यः।
यद्ब्र॑ह्मण ए॒व रोहि॑णी।
तस्मा॑दे॒व।
अथो॒ वर्ष॑मै॒वैनं॑ समा॒नाना॑ करोति।
उ॒द्यता॑ सू॒र्येण॑ का॒र्यः।
उ॒द्यन्तं॑ वा ए॒तं सर्वाः॑ प्र॒जाः प्रति॑नन्दन्ति ॥
दि॒दृक्षे॑ण्यो दर्श॒नीयो॑ भवति।
य ए॒वं वेद॑।
ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो वद॑न्ति ॥ ४ ॥

[[2-7-9-5]]

अवेत्योऽवभृथा३ ना३ इति।

यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयति।

तत्स्विदेवावैति।

तन्नावैति।

त्रिभिः पवयति।

त्रय इमे लोकाः।

एभिरेवैनं लोकैः पवयति।

अथो अपां वा एतत्तेजो वर्चः।

यद्दर्भाः।

यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयति।

अपामेवैनं तेजसा वर्चसाऽभिषिञ्चति ॥ ५ ॥

भवन्त्यष्टामवरुध्यं वदन्ति दर्भा यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयत्येकं च ॥ ९ ॥

[[2-7-10-1]]

प्रजापतिरकामयत बहोर्भूयान्त्स्यामिति।

स एतं पञ्चशारदीयमपश्यत्।

तमाहरत्।

तेनायजत।

ततो वै स बहोर्भूयानभवत्।

यः कामयेत बहोर्भूयान्त्स्यामिति।

स पञ्चशारदीयेन यजेत।

बहोरेव भूयान्भवति।

मरुत्स्तोमो वा एषः।

मरुतो हि देवानां भूयिष्ठाः ॥ १ ॥

[[2-7-10-2]]

बहुर्भवति।

य एतेन यजते।

य उ चैनमेवं वेद।

पञ्चशारदीयो भवति।

पञ्च वा ऋतवः संवत्सरः।

ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठति।

अथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः।

पाङ्क्तौ यज्ञः।

यज्ञमेवावरुन्धे ॥

सप्तदशः स्तोमा नातिर्यन्ति।

सप्तदशः प्रजापतिः।

प्रजापतेरास्यै ॥ २ ॥

भूयिष्ठा यन्ति द्वे च ॥ १० ॥

[[2-7-11-1]]

अगस्त्यो मरुद्भ्य उक्षणः प्रौक्षत्।

तानिन्द्र आदत्त।

त एनं वज्रमुद्यत्याभ्यायन्त।

तानगस्त्यश्चैवेन्द्रश्च कयाशुभीयेनाशमयताम्।

ताञ्छान्तानुपाह्वयत।

यत्कयाशुभीयं भवति शान्त्यै।

तस्मादेत ऐन्द्रा मारुता उक्षाणः सवनीया भवन्ति।

त्रयः प्रथमेऽहन्नालभ्यन्ते।

एवं द्वितीयै।

एवं तृतीयै ॥ १ ॥

[[2-7-11-2]]

एवं चतुर्थै।

पञ्चोत्तमेऽहन्नालभ्यन्ते।

वर्षिष्ठमिव ह्येतदहः।

वर्षिष्ठः समानाना भवति।

य एतेन यजते।

य उ चैनमेवं वेद।

स्वाराज्यं वा एष यज्ञः।

एतेन वा एकयावा कान्दमः स्वाराज्यमगच्छत्।

स्वाराज्यं गच्छति।

य ए॒तेन॒ यज॑ते ॥ २ ॥

[[2-7-11-3]]

य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑ ।

मा॒रुतो॑ वा ए॒ष स्तोमः॑ ।

ए॒तेन॒ वै म॒रुतो॑ दे॒वानां॑ भूयि॑ष्ठा अभवन् ।

भूयि॑ष्ठः समा॒नानां॑ भवति ।

य ए॒तेन॒ यज॑ते ।

य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑ ।

पञ्च॒शार॑दीयो वा ए॒ष य॒ज्ञः ।

आ पञ्च॒मात्पुरु॑षा॒दन्न॑मत्ति ।

य ए॒तेन॒ यज॑ते ।

य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑ ।

सप्त॑दशः॒ स्तोमा॒ नाति॑यन्ति ।

सप्त॑दशः प्र॒जाप॑तिः ।

प्र॒जाप॑तेरे॒व नैति॑ ॥ ३ ॥

तृतीये॑ गच्छति॒ य ए॒तेन॒ यज॑तेऽ॒त्ति य ए॒तेन॒ यज॑ते॒ य उ॑ चैनमे॒वं वेद॑ त्रीणि॑ च ॥ ११ ॥

अ॒गस्त्यः॒ स्वारा॑ज्यं मा॒रुतः॑ पञ्च॒शार॑दीयो वा ए॒ष य॒ज्ञः सप्त॑दशः प्र॒जाप॑तेरे॒व नैति॑ ॥

[[2-7-12-1]]

अ॒स्याज॑रा॒सो द॑मा म॒रित्राः॑ ।

अ॒र्चद्धू॑मासो अ॒ग्नयः॑ पा॒वकाः॑ ।

श्वि॒चीच॑यः श्वा॒त्रासो॑ भु॒रुण्य॑वः ।

व॒नर्ष॑दो वा॒यवो॑ न सोमाः॑ ।

यजा॑ नो मि॒त्रावरु॑णा ।

यजा॑ दे॒वाः ऋ॒तं बृ॒हत् ।

अग्ने॑ यक्षि॒ स्वं द॑मम् ।

अश्वि॑ना पि॒बन्त॑ सु॒तम् ।

दी॒द्यग्नी॑ शुचि॒व्रता॑ ।

ऋ॒तुना॑ य॒ज्ञवा॑हसा ॥ १ ॥

[[2-7-12-2]]

द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे।
 अन्याऽन्या वत्समुपधापयेते।
 हरिरन्यस्यां भवति स्वधावान्।
 शुक्रो अन्यस्यां ददृशे सुवचाः।
 पूर्वापरं चरतो माययैतौ।
 शिशू क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम्।
 विश्वान्यन्यो भुवनाऽभिचष्टै।
 ऋतूनन्यो विदधज्जायते पुनः।
 त्रीणि शता त्रीषहस्राण्यग्निम्।
 त्रिंशच्च देवा नव चासपर्यन् ॥ २ ॥

[[2-7-12-3]]

औक्षन्घृतैरास्तृणन्बर्हिरस्मै।
 आदिद्धोतारं न्यषादयन्त ॥
 अग्निनाऽग्निः समिध्यते।
 कविर्गृहपतिर्युवा।
 हव्यवाङ्मुह्यस्यः।
 अग्निर्देवानां जठरम्।
 पूतदक्षः कविक्रतुः।
 देवो देवेभिरागमत्।
 अग्निश्रियो मरुतो विश्वकृष्टयः।
 आ त्वेषमुग्रमव ईमहे वयम् ॥ ३ ॥

[[2-7-12-4]]

ते स्वामिनो रुद्रिया वर्षनिर्णिजः।
 सिंहा न हेषकृतवः सुदानवः।
 यदुत्तमे मरुतो मध्यमे वा।
 यद्वाऽवमे सुभगासो दिविष्ठ।
 ततो नो रुद्रा उत वाऽन्वस्य।
 अग्ने वित्ताद्धविषो यद्यजामः।
 ईडे अग्निं स्ववसं नमोभिः।

इह प्रसप्तो विचयत्कृतं नः।
रथैरिव प्रभरे वाजयद्भिः।
प्रदक्षिणिन्मरुतां स्तोममृध्याम् ॥ ४ ॥

[[2-7-12-5]]

श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभिः।
देवैरग्ने सयावभिः।
आसीदन्तु बर्हिषि।
मित्रो वरुणो अर्यमा।
प्रातर्यावाणो अध्वरम्।
विश्वेषामदितिर्यज्ञियानाम्।
विश्वेषामतिथिर्मानुषाणाम्।
अग्निर्देवानामव आवृणानः।
सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः।
त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणाः ॥ ५ ॥

[[2-7-12-6]]

दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियासः।
नक्ता च चक्रुरुषसा विरूपे।
कृष्णं च वर्णमरुणं च संधुः।
त्वामग्न आदित्यास आस्यम्।
त्वां जिह्वां शुचयश्चक्रिरे कवे।
त्वां रातिषाचो अध्वरेषु सश्चिरे।
त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम्।
नि त्वा यज्ञस्य साधनम्।
अग्ने होतारमृत्विजम्।
वनुष्वदेव धीमहि प्रचेतसम्।
जीरं दूतममर्त्यम् ॥ ६ ॥
यज्ञवाहसा सपर्यन्वयमृध्यां भिक्षमाणाः प्रचेतसमेकं च ॥ १२ ॥

[[2-7-13-1]]

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना याहि।

वा॒युर्न॑ नि॒युतो॑ नो॒ अ॒च्छ।
पि॒बा॒स्यन्धो॑ अ॒भिसृ॑ष्टो अ॒स्मे।
इन्द्र॑ स्वाहा॑ ररि॒मा ते॒ मदा॑य।
कस्य॑ वृषा॑ सु॒ते सचा॑।
नि॒युत्वा॑न्वृष॒भो र॑णत्।
वृ॒त्रहा॑ सोम॑पीतये।
इन्द्रं॑ व॒यं म॑हा॒धने॑।
इन्द्र॑म॒र्भे ह॑वामहे।
यु॒जं वृ॒त्रेषु॑ व॒ज्रिण॑म् ॥ १ ॥

[[2-7-13-2]]

द्वि॒तायो॑ वृ॒त्रह॑न्तमः।
वि॒द इन्द्रः॑ श॒तक्र॑तुः।
उप॑ नो॒ हरि॑भिः सु॒तम्।
स सूर॑ आ ज॒नय॑ञ्ज्योति॒रिन्द्र॑म्।
अ॒या धि॑या त॒रणि॑रद्रि॒बर्हाः॑।
ऋ॒तेन॑ शु॒ष्मीन॑व॒मानो॑ अ॒र्केः।
व्यु॒स्त्रिधो॑ अ॒स्रो अ॒द्रिर्वि॑भेद।
उ॒त त्य॑दा॒श्वश्चि॑यम्।
यदि॑न्द्र॒ नाहु॑षी॒ष्वा।
अ॒ग्रे वि॒क्षु प्र॑तीद॒यत् ॥ २ ॥

[[2-7-13-3]]

भ॒रोष्विन्द्र॑ सु॒हव॑ सु॒हव॑ ह॒वामहे॑।
अ॒हो॒मुच॑ सु॒कृतं॑ दै॒व्यं ज॑नम्।
अ॒ग्निं मि॒त्रं व॑रुण॑ सा॒तये॑ भ॒गम्।
द्या॒वापृ॑थि॒वी म॑रुतः स्व॒स्तये॑।
म॒हि क्षे॑त्रं पुरु॑श्चन्द्रं वि॒विद्वान्।
आ॒दि॒त्सखि॑भ्यश्च रथ॑ समै॒रत्।
इन्द्रो॑ नृ॒भिर॑ज॒नद्दी॒द्यानः॑ सा॒कम्।
सूर्य॑मु॒षसं॑ गा॒तुम॑ग्निम्।

उरुं नो लोकमनुनेषि विद्वान्।
सुर्वज्ज्योतिरभयः स्वस्ति ॥ ३ ॥

[[2-7-13-4]]

ऋष्वा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू।
उपस्थेयाम शरणा बृहन्ता।
आ नो विश्वाभिरूतिभिः सजोषाः।
ब्रह्म जुषाणो हर्यश्च याहि।
वरीवृजत्स्थविरेभिः सुशिप्र।
अस्मे दधद्वृषणं शुष्ममिन्द्र।
इन्द्राय गाव आशिरम्।
दुदुहे वज्रिणे मधु।
यत्सीमुपहरेऽविदत्।
तास्ते वज्रिन्देनवो जोजयुर्नः ॥ ४ ॥

[[2-7-13-5]]

गभस्तयो नियुतो विश्ववाराः।
अहरहभूय इज्जोगुवानाः।
पूर्णा इन्द्र क्षुमतो भोजनस्य।
इमां ते धियं प्रभरे महो महीम्।
अस्य स्तोत्रे धिषणा यत्त आनजे।
तमुत्सवे च प्रसवे च सासहिम्।
इन्द्रं देवासः शर्वसा मदन्ननु ॥ ५ ॥
वज्रिणमयत्स्वस्ति जोजयुर्नः सप्त च ॥ १३ ॥

[[2-7-14-1]]

प्रजापतिः पशूनसृजत।
तैऽस्मात्सृष्टाः पराञ्च आयन्।
तानग्निष्टोमेन नाप्नोत्।
तानुक्थ्येन नाप्नोत्।
तान्धौडशिना नाप्नोत्।
तान्नात्रिया नाप्नोत्।

तान्त्संधिना नाप्रौत्।
सोऽग्निमब्रवीत्।
इमान्म ईप्सेति।
तानग्निस्त्रिवृता स्तोमेन नाप्रौत् ॥ १ ॥

[[2-7-14-2]]

स इन्द्रमब्रवीत्।
इमान्म ईप्सेति।
तानिन्द्रः पञ्चदशेन स्तोमेन नाप्रौत्।
स विश्वान्देवानब्रवीत्।
इमान्म ईप्सतेति।
तान्विश्वे देवाः सप्तदशेन स्तोमेन नाप्नुवन्।
स विष्णुमब्रवीत्।
इमान्म ईप्सेति।
तान्विष्णुरेकविंशेन स्तोमेनाप्रौत्।
वारवन्तीयेनावारयत ॥ २ ॥

[[2-7-14-3]]

इदं विष्णुर्विचक्रम इति व्यक्रमत।
यस्मात्पशवः प्र प्रेव भ्रशैरन्।
स एतेन यजेत।
यदाप्रौत्।
तदुप्तोर्यामस्याप्तोर्यामत्वम्।
एतेन वै देवा जैत्वानि जित्वा।
यं काममकामयन्त तमाप्नुवन्।
यं कामं कामयते।
तमेतेनाप्रोति ॥ ३ ॥
स्तोमेन नाप्रौदवारयत नव च ॥ १४ ॥

[[2-7-15-1]]

व्याघ्रोऽयमग्नौ चरति प्रविष्टः।
ऋषीणां पुत्रो अभिशस्तिपा अयम्।

नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि।
मा देवानां मिथुया कर्म भागम्।
सावीर्हि देव प्रसवाय पित्रे।
वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै।
अथास्मभ्यः सवितः सर्वताता।
दिवे दिव आसुवा भूरिपश्वः।
भूतो भुतेषु चरति प्रविष्टः।
स भूतानामधिपतिर्बभूव ॥ १ ॥

[[2-7-15-2]]

तस्य मृत्यौ चरति राजसूयम्।
स राजा राज्यमनुमन्यतामिदम्।
येभिः शिल्पैः पप्रथानामदृशत्।
येभिर्द्यामभ्यपिशत्प्रजापतिः।
येभिर्वाचं विश्वरूपाः समव्ययत्।
तेनेममग्र इह वर्चसा समञ्चि।
येभिरादित्यस्तपति प्रकेतुभिः।
येभिः सूर्यो ददृशे चित्रभानुः।
येभिर्वाचं पुष्कलेभिरव्ययत्।
तेनेममग्र इह वर्चसा समञ्चि ॥ २ ॥

[[2-7-15-3]]

आऽयं भातु शवसा पञ्च कृष्टीः।
इन्द्र इव ज्येष्ठो भवतु प्रजावान्।
अस्मा अस्तु पुष्कलं चित्रभानु।
आऽयं पृणक्तु रजसी उपस्थम्।
यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्।
इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु।
यस्मिन्त्सूर्या अर्पिताः सप्त साकम्।
तस्मिन्नाजानमधिविश्रयेमम्।
द्यौरसि पृथिव्यसि।

व्याघ्रो वैयाघ्रेऽधि ॥ ३ ॥

[[2-7-15-4]]

विश्रयस्व दिशो महीः ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु ।
मा त्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत् ॥
या दिव्या आपः पर्यसा संबभूवुः ।
या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः ।
तासां त्वा सर्वासां रुचा ।
अभिषिञ्चामि वर्चसा ।
अभि त्वा वर्चसा सिचं दिव्येन ।
पर्यसा सह ।
यथाऽऽसां राष्ट्रवर्धनः ॥ ४ ॥

[[2-7-15-5]]

तथा त्वा सविता करत् ।
इन्द्रं विश्वा अवीवृधन् ।
समुद्रव्यचसं गिरः ।
रथीतमं रथीनाम् ।
वाजानां सत्पतिं पतिम् ।
वसवस्त्वा पुरस्तादभिषिञ्चन्तु गायत्रेण छन्दसा ।
रुद्रास्त्वा दक्षिणतोऽभिषिञ्चन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसा ।
आदित्यास्त्वा पश्चादभिषिञ्चन्तु जागतेन छन्दसा ।
विश्वे त्वा देवा उत्तरतोऽभिषिञ्चन्त्वानुष्टुभेन छन्दसा ।
बृहस्पतिस्त्वोपरिष्ठादभिषिञ्चतु पाङ्केन छन्दसा ॥ ५ ॥

[[2-7-15-6]]

अरुणं त्वा वृकमुग्रं खजंकरम् ।
रोचमानं मरुतामग्रे अर्चिषः ।
सूर्यवन्तं मघवानं विषासहिम् ।
इन्द्रमुक्थ्येषु नामहूतमं हुवेम ।
प्र बाहवां सिसृतं जीवसे नः ।

आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन।

आ नो जनै श्रवयतं युवाना।

श्रुतं मै मित्रावरुणा हवेमा।

इन्द्रस्य ते वीर्यकृतः।

बाहू उपावहरामि ॥ ६ ॥

बभूवाव्ययत्तेनेममग्न इह वर्चसा समञ्चि वैयाघ्रेऽधि राष्ट्रावर्धनः पाङ्केन छन्दसोपावहरामि ॥ १५ ॥

[[2-7-16-1]]

अभि प्रेहि वीरयस्व।

उग्रश्चेत्ता सपत्नहा।

आतिष्ठ वृत्रहन्तमः।

तुभ्यं देवा अधिब्रुवन्।

अङ्कौ न्यङ्कावभितो रथं यौ।

ध्वान्तं वाताग्रमनुसंचरन्तौ।

दूरे हेतिरिन्द्रियावान्पतत्री।

ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु।

नमस्त ऋषे गद।

अव्यथायै त्वा स्वधायै त्वा ॥ १ ॥

[[2-7-16-2]]

मा न इन्द्राभितस्त्वदृष्वारिष्टासः।

एवा ब्रह्मन्तवेदस्तु।

तिष्ठा रथे अधि यद्वज्रहस्तः।

आ रश्मीन्देव युवसे स्वश्वः।

आतिष्ठ वृत्रहन्नातिष्ठन्तं परि।

अनु त्वेन्द्रो मदत्वनु त्वा मित्रावरुणौ।

द्यौश्च त्वा पृथिवी च प्रचेतसा।

शुक्रो बृहदक्षिणा त्वा पिपर्तु।

अनु स्वधा चिकिताꣳ सोमो अग्निः।

अनु त्वाऽवतु सविता सवेन ॥ २ ॥

[[2-7-16-3]]

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्।
 समुद्रव्यचसं गिरः।
 रथीतमं रथीनाम्।
 वाजानां सत्पतिं पतिम्।
 परि मा सेन्या घोषाः।
 ज्यानां वृञ्जन्तु गृध्रवः।
 मेथिष्ठाः पिन्वमाना इह।
 मां गोपतिमभिसंविशन्तु।
 तन्मेऽनुमतिरनुमन्यताम्।
 तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ॥ ३ ॥

[[2-7-16-4]]

तद्गवाणः सोमसुतो मयोभुवः।
 तदश्विना शृणुतं सौभगा युवम्।
 अवते हेड उदुत्तमम्।
 एना व्याघ्र परिष्वजानाः।
 सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय।
 समुद्रं न सुहवं तस्थिवांसम्।
 मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्वन्तः।
 उदसावेतु सूर्यः।
 उदिदं मामकं वचः।
 उदिहि देव सूर्य।
 सह वशुना मम।
 अहं वाचो विवाचनम्।
 मयि वागस्तु धर्णसिः।
 यन्तु नदयो वर्षन्तु पर्जन्याः।
 सुपिप्पला ओषधयो भवन्तु।
 अन्नवतामोदनवतामामिक्षवताम्।
 एषां राजा भूयासम् ॥ ४ ॥
 स्वधायै त्वा सवेन द्यौस्सूर्य सप्त च ॥ १६ ॥

[[2-7-17-1]]

ये केशिनः प्रथमाः सत्रमासत।
येभिराभृतं यदिदं विरोचते।
तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन।
रायस्पोषेणेमं वर्चसा सःसृजाथ।
नर्ते ब्रह्मणस्तपसो विमोकः।
द्विनाम्नी दीक्षा वशिनी ह्यग्रा।
प्र केशाः सुवते काण्डिनो भवन्ति।
तेषां ब्रह्मेदीशे वपनस्य नान्यः।
आरोह प्रोष्ठं विषहस्व शत्रून्।
अवास्त्राग्दीक्षा वशिनी ह्यग्रा ॥ १ ॥

[[2-7-17-2]]

देहि दक्षिणां प्रतिरस्वायुः।
अथा मुच्यस्व वरुणस्य पाशात्।
येनावपत्सविता क्षुरेण।
सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान्।
तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्योर्जेमम्।
रय्या वर्चसा सःसृजाथ।
मा ते केशाननु गाद्वर्च एतत्।
तथा धाता करोतु ते।
तुभ्यमिन्द्रो बृहस्पतिः।
सविता वर्च आदधात् ॥ २ ॥

[[2-7-17-3]]

तेभ्यो निधानं बहुधा व्यैच्छन्।
अन्तरा द्यावापृथिवी अपः सुवः।
दर्भस्तम्बे वीर्यकृते निधाय।
पौंस्येनेमं वर्चसा सःसृजाथ।
बलं ते बाहुवोः सविता दधातु।
सोमस्त्वाऽनक्तु पयसा घृतेन।

स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निघत्तम्।
 पौंस्येनेमं वर्चसा ससृजाथ ॥
 यत्सीमन्तं कङ्कतस्ते लिलेख।
 यद्वा क्षुरः परिववर्ज वपुस्ते।
 स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निघत्तम्।
 पौंस्येनेमं ससृजाथो वीर्येण ॥ ३ ॥
 अवास्त्राग्दीक्षा वशिनी ह्युग्राऽऽदधाद्ववर्ज वपुस्ते द्वे च ॥ १७ ॥
 ये केशिनो नर्ते मा ते बलं यत्सीमन्तं पञ्च ॥

[[2-7-18-1]]

इन्द्रं वै स्वा विशो मरुतो नापाचायन्।
 सोऽनपचाय्यमान एतं विघ्नमपश्यत्।
 तमाहरत्।
 तेनायजत।
 तेनैवासां तं सऽस्तम्भं व्यहन्।
 यद्वहन्।
 तद्विघ्नस्य विघ्नत्वम्।
 वि पाप्मानं भ्रातृव्यं हते।
 य एतेन यजते।
 य उ चैनमेवं वेद ॥ १ ॥

[[2-7-18-2]]

यं राजानं विशो नापचार्येयुः।
 यो वा ब्राह्मणस्तमसा पाप्मना प्रावृतः स्यात्।
 स एतेन यजेत।
 विघ्नेनैवैनाद्विहत्य।
 विशामाधिपत्यं गच्छति।
 तस्य द्वे द्वादशे स्तोत्रे भवतः।
 द्वे चतुर्विंशो।
 औद्भिद्यमेव तत्।
 एतद्वै क्षत्त्रस्यौद्भिद्यम्।

यदस्मै स्वा विशो बलिः हरन्ति ॥ २ ॥

[[2-7-18-3]]

हरन्त्यस्मै विशो बलिम्।
ऐनमप्रतिख्यातं गच्छति।
य एवं वेद।
प्रबाहुग्वा अग्रै क्षत्राण्यातैपुः।
तेषामिन्द्रः क्षत्राण्यादत्त।
न वा इमानि क्षत्राण्यभूवन्निति।
तन्नक्षत्राणां नक्षत्रत्वम्।
आ श्रेयसो भ्रातृव्यस्य तेज इन्द्रियं दत्ते।
य एतेन यजते।
य उं चैनमेवं वेद ॥ ३ ॥

[[2-7-18-4]]

तद्यथा ह वै संचाक्रिणौ कल्लकावुपावहितौ स्याताम्।
एवमेतौ युग्मन्तौ स्तोमौ।
अयुक्षु स्तोमेषु क्रियेते।
पाप्मनोऽपहत्यै।
अप पाप्मानं भ्रातृव्यः हते।
य एतेन यजते।
य उं चैनमेवं वेद।
तद्यथा ह वै सूतग्रामण्यः।
एवं छन्दांसि।
तेष्वसावादित्यो बृहतीरभ्यूढः ॥ ४ ॥

[[2-7-18-5]]

सतोबृहतीषु स्तुवते सतो बृहन्।
प्रजयां पशुभिरसानीत्येव।
व्यतिषक्ताभिः स्तुवते।
व्यतिषक्तं वै क्षत्रं विशा।
विशैवैनं क्षत्रेण व्यतिषजति।

व्यतिषक्ताभिः स्तुवते।

व्यतिषक्तो वै ग्रामणीः सजातैः।

सजातैरेवैनं व्यतिषजति।

व्यतिषक्ताभिः स्तुवते।

व्यतिषक्तो वै पुरुषः पाप्मभिः।

व्यतिषक्ताभिरेवास्य पाप्मनो नुदते ॥ ५ ॥

वेद हरन्त्येनमेवं वेदाभ्यूहः पाप्मभिरेकं च ॥ १८ ॥

त्रिवृधदाग्नेयोऽग्निमुखा हृद्धिर्यदाग्नेय आग्नेयो न वै सोमेन यो वै सोमेनैष गौसवः सिंहेऽभिप्रेहि

मित्रवर्धनः प्रजापतिस्ता औदुनं प्रजापतिरकामयत बहोर्भूयानगस्त्योऽस्याजरासास्तिष्ठा हरीं प्रजापतिः

पशून्व्याघ्रौऽभिप्रेहि वृत्रहन्तमो ये केशिन इन्द्रं वा अष्टादश ॥ १८ ॥

त्रिवृद्यो वै सोमेनायुरसि विश्वायुर्बहुर्भवति तिष्ठा हरीरथ आऽयं भानु तेभ्यो निधानं षट्षष्टिः ॥ ६६ ॥